

N:o 89.

Af herr **G. Elowson** m. fl., om ändrad lydelse af 11 § i förordningen om kommunalstyrelse på landet m. m.

Otvifvelaktigt beteckna kommunallagarne af år 1862 ett betydande framsteg i afseende på den kommunala sjelfstyrelsen. Vid deras första framträdande blefvo de för den skull ock med tillfredsställelse af allmänheten mottagna.

Emellertid visade det sig ganska snart, att bestämmelserna rörande en hufvudpunkt i dessa lagar icke vore väl afpassade. Den ifrån år 1817 härflytande urkund, som reglerade förhandlingarna vid sockenstämma och kyrkoråd, var med hänsyn till rösträtten byggd på den grundsatsen, att röstvärdet skulle utan någon begränsning uppåt beräknas i direkt proportion af skattebidraget till kommunens kassa.

Beträffande landsbygden är samma grundsats ännu bibehållen. Likvisst tedde sig förmögenhetens fördelning bland medlemmarne inom en och samma kommun under de första decennierna af 1800-talet helt annorlunda än nu. Det kommunala lifvets intressen intaga ock i våra dagar en väsentligen annan betydelse, än de gjorde för ungefär hundra år sedan.

Då grunden för beräkningen af röstvärdet vid kommunalstämmas förhandlingar skall fastställas, är det uppenbart, att val mellan flera möjligheter kan företagas. Tvenne ytterlighetsgränser träda så godt som omedelbart fram i dagen för lagstiftaren. Å ena sidan finner han sig hänvisad

till egendomen och å andra sidan till personen såsom grund för rösträtten. Emellan båda dessa kunna mångfaldiga kombinationer tänkas åvägbragta.

Gifvetvis må ändamålsenligheten hafva ett afgörande inflytande på valet af rösträttsgrund. Nu är det så, att kommunen är ett organiseradt samhälle, bland hvars uppgifter det ingår att tillgodose ej allenast materiella, utan äfven kulturella intressen. Det kommunala samhället står högre än sådana sammanslutningar, som fått namn af bolag. Detta visar sig bland annat derutinnan, att hvarje medborgare har förpligtelse att tillhöra en viss kommun, medan det står i hans eget skön, om han vill ingå såsom delegare i ett bolag eller icke. En ändamålsenlig grund för beräkningen af röstvärdet vid behandlingen af kommunala angelägenheter lär alltså icke kunna ernås med mindre, än att hänsyn tages såväl till skattebidragen som till personlighetsprincipen.

Angående behovet och önskvärdheten af en begränsning i den kommunala rösträtten på landet, finnes, kan man väl säga, numera blott *en* mening så inom som utom Riksdagen. Andra Kammaren har vid de flesta riksdagar, som hållits under det nya riksdagsskicket, fattat mer eller mindre långt gående beslut i detta syfte, och Första Kammaren har genom att 1894 biträda aflåtandet af en riksdagsskrivelse i ämnet gifvit sitt principiella erkännande åt reformens behöflighet. Onekligt är också, att detta reformkraf uppbäres af en synnerligen stark folkmening.

Skiljaktiga åsikter hafva dock gjort sig gällande såväl beträffande den frågan, huruvida den nuvarande tidpunkten kan anses lämplig för genomförande af en sådan reform, som ock rörande den omfattning, reformen bör erhålla.

Så har från en sida framhållits, att det med reformen i fråga bör anstå i afvaktan på utgången af den pågående utredningen af den kommunala beskattningsfrågan. Det torde emellertid kunna anses såsom visst, att, hvilket resultatet än må blifva af denna utredning och hvilka förändrade bestämmelser till äfventyrs än må komma att införas i den kommunala skattelagstiftningen, behovet af en inskränkning i den större förmögenhetens herravälde inom landskommunerna skall kvarstå oförminskadt, och den olägenhet, som kunde uppstå deraf, att det ifrågavarande lagstiftningsarbetet i sinom tid möjligen kan komma att påkalla någon ändring i grunderna för den kommunala rösträttens utöfning, kan ej tänkas blifva synnerligen afsevärd, i allt fall icke så stor, att den bör under årtal få förhindra en så nödig och så länge efterlängtd reform. Kongl. Maj:t har ock i proposition till 1898 års Riksdag ansett, att åtminstone en partiel lösning

af rösträttsfrågan kan ske oberoende af den väckta frågan om en förändrad kommunal skattelagstiftning, och det synes svårt att förstå, hvarför sistnämnda fråga skulle lägga väsentligen större hinder i vägen för en fullständigare reform än för en blott partiel sådan.

Vidkommande åter den omfattning, som bör gifvas åt en begränsning af den kommunala rösträtten på landet, så hafva under de två senaste riksdagarne tvenne till sin räckvidd ganska olika förslag hvar sin gång vunnit majoritet inom Andra Kammaren. Vid 1898 års riksdag godkände Andra Kammaren med 141 af 208 afgifna röster ett förslag, enligt hvilket af aktiebolag rösträtt ej finge utöfvas för mer än $\frac{1}{20}$ och af annan röstberättigad för mer än $\frac{1}{10}$ af kommunens hela fyrktal, eller i något fall för högre röstetal än det, som motsvarar 1,000 fyrkar. Vid sistlidne riksdag åter voterade samma kammare med 91 röster af 178 afgifna ett förslag, hvori samma relativa röstmaxima voro upptagna, men det absoluta maximum deremot blifvit uteslutet. Att Andra Kammaren vid det senare tillfället kunde åtnöja sig med en begränsning af så väsentligt mindre effektivitet än det beslut, som den vid nästföregående riksdag hade biträdt, torde ha sin tillfyllestgörande förklaring i den stora skilnaden i antalet af de vid de båda tillfällena närvarande ledamöterna.

För att åstadkomma en äfven inom de större kommunerna effektiv begränsning, måste vid sidan af ett relativt maximum ställas ett absolut. Ty då verkan af det förra står i omvänt förhållande till kommunernas storlek, så verkar det senare på ett alldeles motsatt sätt. De båda begränsningstyperna komplettera således hvarandra. Och att man icke bör reformera på ett sådant sätt, att de jemförelsevis låga röstetalen inom de små kommunerna underkastas en starkare reduktion än de höga röstetalen inom de stora kommunerna, torde bäst framgå deraf, att det hufvudsakligen är inom de senare, som behofvet af en dylik reduktion gjort sig förnummet och som de stora aktiebolagen, hvilkas kommunala röstöfvervigt i synnerhet försakat missnöje, företrädesvis äro till finnandes. — Så utgjorde det procenttal, som uttrycker aktiebolagens andel i kommunens hela fyrktal, enligt den kommunala rösträttsstatistiken för år 1892, 7,6 procent i de kommuner, hvilka kunna rubriceras som små, men 26,7 procent inom de stora kommunerna. — Det är således tydligt, att om man med begränsningen vill träffa aktiebolagen lika väl som andra röstegande, så måste man jemte det relativa maximum använda en begränsningstyp, hvars effektivitet i synnerhet gör sig gällande inom kommuner med högt fyrktal; och detta är just förhållandet med det absoluta röstmaximum.

Om endast ett dylikt fastställes, finnes intet skäl att för aktiebolagen tillämpa ett skarpare relativt maximum än för andra röstegande. Ty hvarje relativt begränsningstal bör, såsom redan påpekats, för att begränsningen må verka jemnt och likformigt inom både små och stora kommuner, fullständigas med ett absolut röstmaximum. Om, såsom Andra Kammaren vid de båda senaste riksdagarne beslutit, två relativa röstmaxima bestämmas, nemligen för aktiebolagen till $\frac{1}{20}$ och för andra röstberättigade till $\frac{1}{10}$ af kommunens hela fyrktal, blir följden den, att den minskning i röstvärde, aktiebolagsfyrkarne erhålla i förhållande till andra fyrkar, visserligen gör sig gällande inom kommuner, som hafva mindre antal fyrkar än 20 gånger det högsta medgifna röstetalet, men upphör, så snart kommunens sammanlagda fyrktal uppgår till minst denna summa. Så skulle, för att taga ett exempel, vid tillämpning af ett absolut begränsningstal af 1,000 röster verkan af ett till $\frac{1}{20}$ satt relativt maximum alldeles upphöra inom kommuner, som hafva 20,000 fyrkar och deröfver. Tydligt är, att om man för aktiebolagen vill fastställa ett särskildt relativt begränsningstal, så bör detta kompletteras med ett motsvarande absolut sådant.

Det torde dock icke vara ändamålsenligt att på nu antydda sätt stadga några undantagsbestämmelser i fråga om aktiebolagens kommunala rösträtt, utan torde frågan, huruvida någon *särskild* begränsning i den aktiebolag tillkommande rösträtt må vidtagas, lämpligen böra uppskjutas, till dess någon erfarenhet vunnits om verkningarna af den *allmänna* begränsning, som vi i denna motion gå att föreslå.

Vi anse således, att frågan om en begränsning af den kommunala rösträtten på landet för närvarande bäst löses genom antagandet af ett gent emot alla kategorier röstegande likformigt gällande relativt och absolut röstmaximum. Beträffande åter de båda begränsningstalens storlek, synes oss det relativa böra sättas till $\frac{1}{10}$ af kommunens hela fyrktal och det absoluta till 1,000 röster.

Af dessa siffror motsvarar den sistnämnda fullständigt det för stadskommuner redan år 1869 fastställda absoluta maximum och den senare, såsom öfverdirektör Sidenbladh påvisat i sin till den kommunala rösträttskommitténs betänkande (sid. 90) afgifna reservation, i anseende till $\frac{1}{10}$ sina verkningar ganska nära det för stadskommunerna fastställda relativa maximum. Nämnda begränsningstal hafva jemväl af Andra Kammaren godkänts åren 1875 och 1898, det senare året, såsom redan förut framhållits, med tillägg af en starkare begränsning för aktiebolagens rösträtt.

Samma mått för den kommunala rösträttens begränsning har ock chefen

för kongl. statistiska centralbyrån såsom komitéledamot angifvit uti nyssnämnda reservation, hvilken nio af Kongl. Maj:ts befallningshafvande uti deras öfver komiténs betänkande infordrade utlåtanden förordat såsom en tillfredsställande lösning af den på dagordningen stående frågan om begränsning af den kommunala rösträtten på landet.

På grund af hvad vi sålunda anfört, få vi härmed vördsamt hemställa:

dels att § 11 i kongl. förordningen den 21 mars 1862 om kommunalstyrelse på landet måtte erhålla följande förändrade lydelse:

§ 11.

Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal; dock må ej någon utöfva rösträtt för större antal röster, än som svarar emot en tiondedel af kommunens hela fyrktal, eller i något fall för högre röstetal än det, som motsvarar ettusen fyrkar.

Der för deltagande i sådana besvär, som åligga alla, hvilka inom kommunen erlägga kommunalutskylder, annan grund, än för utgörande af kommunalutskylder i allmänhet gällande, finnes särskildt stadgad, skall röstvärdet vid beslut öfver ärenden, som röra sådana besvär, beräknas efter den särskildt bestämda grunden;

dels att lagutskottet må afgifva förslag ej mindre till ändring af formuläret för fyrktalslängden i öfverensstämmelse med förestående hemställan än ock till nödiga ändringar af de i kommunalstämmoförordningen intagna paragrafer, som innehålla föreskrifter om fyrktalssättningen och deraf beroende uppbördslängd.

Stockholm den 26 januari 1900.

Gullbrand Elowson.

David Holmgren.

Lars Eriksson.

Johan Nydal.

D. Persson i Tällberg.

G. Jansson.

<i>Joh. Er. Nordin.</i>	<i>E. G. Åkerlind.</i>
<i>Olof Guldbrandsson.</i>	<i>Joh. Nordin.</i>
<i>A. Thylander.</i>	<i>Johan Olofsson.</i>
<i>S. J. Kardell.</i>	<i>P. Olsson.</i>
<i>J. Bromée.</i>	<i>Oswald Emthén.</i>
<i>A. F. Broström.</i>	<i>J. E. Ericsson.</i>
<i>Carl Jansson.</i>	<i>C. J. Hammarström.</i>
<i>Gustaf Olofsson.</i>	<i>S. H. Kvarnzélius.</i>
<i>Hj. Sjövall.</i>	<i>G. Lindgren.</i>
<i>Arvid Kempe.</i>	<i>A. Hansson i Solberga.</i>
<i>Johan Ericsson.</i>	<i>E. Norman.</i>
<i>K. G. Karlsson.</i>	<i>Halvar Eriksson.</i>
<i>J. Persson.</i>	<i>J. G. Spangenberg.</i>
<i>S. M. Olsson.</i>	<i>Curt Wallis.</i>
<i>Magnus Höjer.</i>	<i>And. Olsson i Mårdäng.</i>
<i>W. Johansson i Öija.</i>	<i>W. Styrländer.</i>
<i>L. Gust. Broomé.</i>	<i>Chr. Olsson.</i>
<i>Oskar Berg.</i>	<i>August Cervin.</i>
<i>Elof Biesért.</i>	<i>Emil Hammarlund.</i>
<i>Jakob Pettersson.</i>	<i>Berndt Hedgren.</i>
<i>J. P. Jansson.</i>	<i>Henrik Hedlund.</i>
-